

DZIAŁALNOŚĆ MUZEALNA

MUSEAL ACTIVITY MUSEUMSTÄTIGKEIT

Wanda Tetzlaff

Sprawozdanie z działalności Muzeum Archeologicznego w Poznaniu w 1982 roku

Swoją działalność naukowo-badawczą i oświatową w roku 1982 realizowało Muzeum w oparciu o roczny plan pracy, zatwierdzony przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Miejskiego w Poznaniu.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Badania terenowe

Kontynuowano badania wykopaliskowe wczesno-mezolitycznego stanowiska kultury komornickiej w Januszkowie Kujawskim, woj. bydgoskie (dr A. Prinke) oraz stanowiska mezolitycznego i neolitycznego (kultura pucharów lejkatych i kultura amfor kulistych) w Sarczu, woj. piłskie (mgr Cz. Strzyżewski). Na osadzie kultury łużyckiej w Sabaszewie, woj. poznańskie, niszczonej przez eksploatację piasku, przeprowadzono badania ratownicze (mgr A. Gałęzowska, mgr U. Szamałkowa). Podobnymi badaniami objęto również osadę z późnego okresu lateńskiego i wczesnego okresu wpływów rzymskich oraz znajdującą się na tym samym miejscu osadę wczesnośredniowieczną w Stroszkach, woj. poznańskie (mgr E. Stelmachowska, mgr A. Gałęzowska) a także grodzisko i podgrodzie wczesno- i późnośredniowieczne w Górze, woj. poznańskie (mgr Cz. Strzyżewski). W Łądzie, woj. konińskie, kontynuowano prace wykopaliskowe na grodzisku wczesnośredniowiecznym (mgr mgr M. Zeylandowa, K. Dębska-Luty, A. Lipińska). W Poznaniu przeprowadzono badania ratownicze na Śródcie przy kościele św. Małgorzaty odkrywając ślady osadnictwa od przełomu X/XI w. do czasów współczesnych oraz u zbiegu ulic Dominikańskiej i Szewskiej, gdzie występował materiał od przełomu XII/XIII w. także do czasów współczesnych (mgr Z. Karolczak).

Na terenie woj. poznańskiego i leszczyńskiego kontynuowano badania powierzchniowe w ramach ogólnopolskiej akcji Archeologiczne Zdjęcie Polski. Łącznie odkryto lub zweryfikowano 632 stanowiska.

Prowadzono także badania wykopaliskowe poza granicami kraju: w Kadero (Sudan) na cmentarzysku neolitycznym oraz w Minshat Abu Omar (Egipt) na cmentarzysku predynastycznym i z okresu greko-rzymskiego (doc. dr hab. L. Krzyżaniak).

Zbiory i archiwum naukowe

Do inwentarza zabytków wpisano 76 pozycji, w tym z własnych badań wykopaliskowych pochodzi 9 pozycji, z badań powierzchniowych — 24 pozycje,

z darów, zakupów i interwencji terenowych — 39 pozycji i dawne zbiory dotychczas nie zinwentaryzowane — 4 pozycje. W księdze wpływu muzealiów zinwentaryzowano 68 pozycji, w księdze ruchu muzealiów dokonano 173 wpisy.

Katalog rzeczowy zabytków powiększył się o 867 pozycji.

W ramach prac archiwum naukowego przeprowadzono skontrum map topograficznych w skali 1:25000, zakupiono i zinwentaryzowano 181 nowych map, porządkowano materiały archiwalne m. in. uzupełniając je o nazwy gmin wg nowego podziału administracyjnego.

Wydawnictwa i publikacje

W roku 1982 ukazał się kolejny, 31 tom rocznika „Fontes Archaeologici Posnanienses” (obj. 26,4 ark. wyd.). Wydano również drukiem „Informator Muzeum Archeologicznego w Poznaniu” (obj. 0,5 ark. wyd.) zawierający program działalności oświatowej Muzeum w XIV sezonie oświatowym 1982 - 1983, folder pt. „6000 lat ceramiki na Śląsku” i składankę pt. „Starożytne Peru” dotyczące wystaw czasowych pod wymienionymi tytułami oraz druki informacyjne (afisze, ulotki) o muzealnych imprezach oświatowych.

Pracownicy naukowcy ogłosili drukiem w wydawnictwach polskich i obcych 57 artykułów, sprawozdań, omówień, przewodników itp.

Zebrania naukowe i podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Pracownicy Muzeum wzięli udział w dwóch wewnętrznych zebraniach naukowych. Uczestniczyli w posiedzeniach naukowych Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, Komisji Archeologicznej Oddziału PAN w Poznaniu i Komisji Archeologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W Muzeum odbyła się narada nt. zasad inwentaryzowania materiałów archeologicznych uzyskanych w wyniku akcji Archeologiczne Zdjęcie Polski.

Doc. dr hab. L. Krzyżaniak zakończył roczny staż naukowy (zapoczątkowany w 1981 r.) w Państwowych Zbiorach Sztuki Egipskiej w Monachium. Mgr Cz. Strzyżewski brał udział w seminarium doktorskim. Mgr A. Wojciechowska zapoznała się z organizacją pracy i z metodami konserwacji zabytków

w Państwowym Muzeum Archeologicznym i w pracowniach konserwatorskich w Zamku Królewskim w Warszawie.

Współpraca z innymi instytucjami naukowymi w kraju

W ramach współpracy z Katedrą Archeologii Politechniki UAM w Poznaniu doc. dr hab. L. Krzyżaniak pełnił funkcję promotora jednego przewodu doktorskiego. Ponadto sprawowano opiekę nad studentami odbywającymi w Muzeum obowiązkową praktykę muzealną, zapoznano studentów z metodami konserwacji zabytków, udzielano konsultacji magistrantom, udostępniano zbiory dla celów dydaktycznych.

W dziedzinie badań pomocniczych współpracowało Muzeum z Zakładem Antropologii UAM w Poznaniu (opracowanie przepalonych kości ludzkich z cmentarzyska kultury łużyckiej w Dalewie), z Katedrą Geologii UAM (badania nad neolitycznymi surowcami kamiennymi), z Instytutem Zoologii Stosowanej AR w Poznaniu (opracowywanie zwierzęcych szczątków kostnych z osady neolitycznej w Mrowinie i z wczesnośredniowiecznego grodziska w Łądzie), z Zakładem Medycyny Sądowej Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie (badania nad patologią kości ludzkich z wczesnośredniowiecznego cmentarzyska w Łądzie), z Instytutem Badań Struktur Metali Politechniki Poznańskiej (badania metalograficzne średniowiecznych urządzeń wodociągowych z Poznania).

Współpracowano z Wojewódzkimi Konserwatorami Zabytków w Koninie, Lesznie i w Pile. Współpraca ta dotyczyła badań terenowych — wykopaliskowych i powierzchniowych.

Kilku muzeom na terenie kraju wypożyczono zabytki dla celów wystawienniczych.

Wielu pracowników merytorycznych jest członkami różnych komisji i towarzystw naukowych, biorąc aktywny udział w pracach tych zespołów. Wymienić tu należy Komisję Archeologiczną Oddziału PAN w Poznaniu oraz Wydział Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (doc. dr hab. L. Krzyżaniak, dr St. Jasnosz), Komisję Archeologiczną Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (doc. dr hab. L. Krzyżaniak, dr St. Jasnosz, dr A. Prinke), Komisję Badań Regionalnych Oddziału PAN w Poznaniu, Komisję Archeologiczną Komitetu Nauk Historycznych PAN w Warszawie, Zespół Doradczy przy Ministrze Kultury i Sztuki d/s rezerwatów archeologicznych i rewaloryzacji miast oraz Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne (dr W. Błaszczyk), Radę Naukową przy Zakładzie Archeologii Śródziemnomorskiej PAN w Warszawie i Stację Archeologii Śródziemnomorskiej Uniwersytetu Warszawskiego w Kairze (doc. dr hab. L. Krzyżaniak), Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Oddział w Poznaniu (dr W. Błaszczyk, dr St. Jasnosz, mgr Z. Karolczak, mgr Z. Pieczyński, mgr Cz. Strzyżewski) i in.

Współpraca z zagranicą

Współpraca naukowa z zagranicą polegała przede wszystkim na wymianie wydawnictw, prowadzeniu badań wykopaliskowych i na kontaktach personalnych.

Wymianę wydawnictw prowadziło Muzeum z 352 instytucjami archeologicznymi.

Doc. dr hab. L. Krzyżaniak zakończył roczny staż naukowy (rozpoczęty w 1981 r.) w Państwowych Zbiorach Sztuki Egipskiej w Monachium. Powołany został przez ICOM/UNESCO na stałego konsultanta d/s muzealnictwa prahistorycznego Afryki i Bliskiego Wschodu, jest członkiem Rady Redakcyjnej rocznika „The African Archaeological Review” wydawanego przez Cambridge University Press, opracował wstępne scenariusze części prahistorycznej wystaw stałych dla nowo organizowanych muzeów w Egipcie — Muzeum Narodowego Cywilizacji Egipskiej w Kairze i Muzeum Nubijskiego w Asuanie. W Kadero (Sudan) i w Minshat Abu Omar (Egipt) prowadził badania wykopaliskowe.

W okresie sprawozdawczym Muzeum gościło 18 naukowców z Bułgarii, Czechosłowacji, Francji i z RFN.

Sympozja, sesje, konferencje

Doc. dr hab. L. Krzyżaniak uczestniczył w V Międzynarodowym Sympozjum Studiów Nubiologicznych w Heidelbergu (RFN).

Pracownicy merytoryczni Muzeum brali udział w konferencjach i sesjach sprawozdawczych nt. wyników badań archeologicznych zorganizowanych przez Zakład Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, Instytut Historii Kultury Materialnej PAN i Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie, Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Świdnicy k. Zielonej Góry i Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Uczestniczyli w posiedzeniach naukowych Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu, i in.

Biblioteka naukowa

W okresie sprawozdawczym księgozbiór biblioteki powiększył się o 677 pozycji, w tym 334 pozycje wydawnictw zwartych i 343 pozycje czasopism. Stan księgozbioru na koniec 1982 r. wynosił 32105 pozycji, co stanowiło 15629 pozycji w księdze inwentarzowej wydawnictw zwartych i 16476 pozycji w księdze inwentarzowej czasopism.

Wymianę wydawnictw prowadzono z 92 instytucjami naukowymi w kraju i z 352 instytucjami zagranicznymi. Łącznie w ramach wymiany wysłano 640 pozycji a uzyskano 614.

Wykonano 1624 nowe karty do katalogu alfabetycznego, rzeczowego i katalogu analitycznego artykułów zawartych w czasopismach i w wydawnictwach seryjnych.

Z końcem roku liczba czytelników wynosiła 887 osób, którym udostępniono 2597 pozycji. Prowadzono również wymianę międzybiblioteczną.

Muzealne pracownie pomocnicze

Pracownia rekonstrukcji ceramiki. Wyklejono i uzupełniono gipsem 18 całych naczyń, sklejono 741 większych i mniejszych fragmentów oraz przegładnięto 10621 ułamków.

Pracownia konserwacji zabytków metalowych i organicznych. Zabiegom

konserwatorskim poddano ogółem 147 zabytków, głównie żelaznych.

Pracownia kreślarsko-rysunkowa. Opracowano graficznie i technicznie folder „6000 lat ceramiki na Śląsku”, zaprojektowano listownik dla Konserwatora Zabytków Archeologicznych, wykonano 131 rysunków zabytków oraz 21 przerysów i czyściorysów planów i map.

Pracownia plastyczna. Projektowano i wykonywano planse informujące o eksponowanych w Muzeum wystawach czasowych, wykonano 357 rysunków zabytków oraz 6 przerysów planów i map.

Pracownia fotograficzna. W pracowni wykonywano również prace fotograficzne dla Konserwatora Zabytków m. Poznania. Łącznie wykonano 1494 zdjęcia i reprodukcje, 3946 odbitek i powiększeń oraz 8 przeźroczy, w tym dla Muzeum 1167 zdjęć i reprodukcji, 3410 odbitek i powiększeń oraz 8 przeźroczy a dla Konserwatora Zabytków m. Poznania 327 zdjęć i reprodukcji oraz 536 odbitek i powiększeń. Do księgi inwentarzowej negatywów wpisano 727 pozycji (nr inw. 35315 - 36041).

Konserwator Zabytków Archeologicznych

Na terenie Poznania i województwa poznańskiego przeprowadzono 22 interwencje konserwatorskie. Na dwóch szczególnie zagrożonych stanowiskach archeologicznych (Sabaszczewo, Stroszki) podjęto ratownicze prace wykopaliskowe. Kontynuowano badania powierzchniowe w ramach akcji Archeologiczne Zdjęcie Polski. Założono katalog stanowisk archeologicznych z terenu woj. poznańskiego. Dla Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy wydano 3 zezwolenia na przeprowadzenie badań wykopaliskowych.

W roku 1982 dotychczasowy Konserwator Zabytków Archeologicznych — mgr D. Durczewski — zrezygnował z pełnionej funkcji. Stanowisko to objął dr A. Prinke.

DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA

Wystawy stałe

W gmachu Muzeum czynne były dwie wystawy stałe: „Pradzieje Wielkopolski” oraz „Początki i rozwój Starego Miasta w Poznaniu do XV w.”. Na terenie Rezerwatu Archeologicznego w Gieczu znajdowała się wystawa „Gród piastowski w Gieczu” (od lipca 1982 r. zamknięta z powodu modernizacji wystawy oraz remontu pawilonu muzealnego).

Wystawy czasowe

W roku 1982 eksponowane były w Muzeum dwie wystawy czasowe: „Zabytki staroperuwiańskie ze zbiorów Muzeum Archeologicznego w Krakowie” oraz „6000 lat ceramiki na Śląsku”. Pierwsza wystawa przygotowana została przez Muzeum Archeologiczne w Krakowie, druga przez Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu.

Wystawę stałą i wystawy czasowe wraz z ekspozycją w Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu zwiedziło ogółem 15564 osoby.

Muzeum przygotowało część archeologiczną wystawy „Zbiory Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, zorganizowanej przez Muzeum Narodowe w Poznaniu z okazji 125 rocznicy powstania PTPN.

Ponadto eksponowano dwie wystawki oświatowe: „Tassili-n-Ajjer — Badania Muzeum Archeologicznego w Poznaniu na Środkowej Saharze” (w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki w Poznaniu) oraz „Ratujmy zabytki archeologiczne” (w hallu Muzeum).

W witrynie na zewnątrz gmachu muzealnego oraz w dwóch stałych witrynach na terenie miasta eksponowane były planse informacyjne o wystawach muzealnych.

Inne formy działalności oświatowej

„Wtorki muzealne”

W roku 1982 odbyły się dwa „Wtorki muzealne”, na których pracownicy Muzeum Archeologicznego w Krakowie wygłosili 3 wykłady. Wykładów wysłuchało 180 osób.

„XVI Tydzień archeologii”

W ramach tej imprezy, zorganizowanej dla młodzieży szkolnej, odbywały się przez cały tydzień dwa razy dziennie pokazy filmów oświatowych o treści związanej przede wszystkim z archeologią. Projekcje poprzedzone były zawsze krótkim wykładem nt. wyników badań wykopaliskowych prowadzonych przez Muzeum. W imprezie wzięło udział 1511 uczniów.

„Niedzielne poranki filmowe”

W ciągu roku odbyło się 20 seansów filmowych, na których wyświetlono zestawy krótkometrażowych filmów oświatowych (łącznie 63 filmy) o tematyce z zakresu archeologii, historii starożytnej, historii sztuki, etnografii itp. Przed projekcją wygłaszano krótkie prelekcje wprowadzające w problematykę filmów. W „Niedzielnych porankach filmowych” wzięło udział 1496 osób.

Odczyty popularno-naukowe i pogadanki

W okresie sprawozdawczym pracownicy merytoryczni Muzeum wygłosili 20 odczytów. Na terenie Rezerwatu Archeologicznego w Gieczu ogłoszono 59 pogadanek dotyczących przeszłości Gieczu i okolicy.

Współpraca ze szkołami

Dla młodzieży szkół podstawowych pracownicy Muzeum przeprowadzili na wystawie stałej 32 lekcje na temat pradziejów Polski, a w szczególności Wielkopolski.

Imprezą przygotowaną dla młodzieży szkół podstawowych i średnich był „XVI Tydzień archeologii”. Sfinalizowano ogłoszony w 1981 r. konkurs plastyczny pt. „Ślady przeszłości w naszej kulturze i sztuce”, na który nadesłano 151 prac wykonanych przez 117 uczniów. Oprócz sześciu nagród indywidualnych przyznano 18 wyróżnień. Ponadto wszyscy uczestnicy konkursu otrzymali nagrody pocieszenia.

W Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu dla uczniów Zbiorczej Szkoły Gminnej w Gieczu i w Dominowie ogłoszono konkurs „Moja przygoda w Muzeum”, którego zakończenie nastąpi w styczniu 1983 r.

Informacja i propaganda

Wydano drukiem i rozprowadzono ulotki informujące o organizowanych w Muzeum imprezach oświatowych („Wtorki muzealne”, „XVI Tydzień archeologii”, „Niedzielnie poranki filmowe”, konkurs dla młodzieży szkolnej — razem 6500 egz.). O otwarciach nowych wystaw czasowych oraz o wykładach w ramach „Wtorków muzealnych” informowały afisze (650 egz.). Wydano także informator o działalności oświatowej Muzeum oraz składankę i folder z okazji wystaw czasowych.

W „Informatorze imprez turystycznych i kulturalnych” wydawanym co miesiąc przez Wojewódzki Ośrodek Imprez Turystycznych zamieszczono informacje o wystawach i innych akcjach oświatowych Muzeum.

W prasie lokalnej i ogólnopolskiej ukazało się 13 komunikatów o działalności Muzeum. Każdy „Niedzielny poranek filmowy” był reklamowany na antenie Polskiego Radia a wystawy czasowe w TV. Polskie Radio nadało 2 wywiady i Telewizja Polska 1 wywiad z dyrektorem Muzeum.

DZIAŁALNOŚĆ ADMINISTRACYJNO-GOSPODARCZA

W roku 1982 zatrudnionych było w Muzeum 71 pracowników (przyjęto do pracy 16 osób, zwolniło się 10 osób).

Z dniem 17 V 1982 r. stanowisko dyrektora Muzeum objął doc. dr hab. Lech Krzyżaniak.

Bieżące sprawy muzealne omawiano na posiedzeniach kolegium muzealnego (4) i kolegium dyrekcyjnego (8). Odbyło się 17 posiedzeń Komisji Socjalnej.

W okresie sprawozdawczym pomalowano sale wystawowe, salę kinową, ewakuacyjną klatkę schodową i kilka pracowni w gmachu muzealnym oraz elewację budynku i dziedziniec. Zmieniono oświetlenie wystawy stałej. Przeprowadzono remont samochodu „Tarpan”, do którego zakupiono również przyczepę. Zlikwidowano zdewastowaną reklamę neonową Muzeum znajdującą się przy ul. Garbary oraz mieszczące się tam również gabloty wystawowe (na terenie rezerwatu archeologiczno-architektonicznego). Rozpoczęto generalny remont pawilonu w Rezerwacie Archeologicznym w Gieczu (naprawa dachu, wymiana okien, przebudowa instalacji elektrycznej, podłączenie budynku do sieci wodociągowej, malowanie pomieszczeń, itp.).

Posiadając warsztat mechaniczno-elektryczny, drobne naprawy rzemieślnicze wykonywano we własnym zakresie.

Decyzją dyrekcji Muzeum Naczelna Organizacja Techniczna przy współudziale Państwowego Inspektora Pracy przeszkoliła 45 pracowników z zakresu BHP.

Z funduszu socjalnego zrefundowano wczasy pracownicze i kolonie letnie dla dzieci na łączną sumę 77 000,— zł. Z funduszu mieszkaniowego udzielono 5 pracownikom pożyczki na ogólną sumę 85 000,— zł.

Pięciu pracowników Muzeum — B. Damska, mgr Z. Karolczak, J. Kobza, mgr E. Naumowicz-Smigielska i mgr A. Wojciechowska — otrzymało „Honorową Odznakę miasta Poznania”.